

Πρεσβυτέρου Βασιλείου Κοκολάκη
ἐφημερίου Ἱ.Ν.Υψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Χολαργοῦ-Παπάγου

Τοποθετήσεις ἐπισημάνσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π. Βασιλείου Χαβάτζα.

Μέσα στό πνεῦμα τῆς Νέας Ἐποχῆς ἐξαπολύονται κατά καιρούς ἐπιδέσεις κατά τῆς παραδεδομένης ἀπό τοὺς Ἁγίους Πατέρες Ὁρθοδόξου Λατρείας μας. Ἐτσι λοιπόν πρόσφατα ἐγινε μία ἀπαραδέκτη εἰσηγήση πρὸς τοὺς προϋσταμένους τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἀπό τόν π. Βασίλειο Χαβάτζα. Ὁ Μακαριώτατος ζήτησε στή συνέχεια ἀπό ὅλους τοὺς ἐφημερίους τῶν Ἀθηνῶν νά διατυπώσουν, ἂν ἤθελαν, παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως. Οἱ προσωπικές μου ἐπισημάνσεις κατατίθενται ἀμέσως παρακάτω. Γιά καθαρά μεθοδολογικούς λόγους στήν κάθε παρατήρηση θά προηγῶνται ἀκριβῶς τά λόγια τῆς εἰσηγήσεως μέ πλαγίους χαρακτήρες, ὥστε νά μπορεῖ ὁ κοινός ἀναγνώστης νά κατανοήσῃ τή σχέση θέσεως καί ἀντιθέσεως.

Ἐεκινώντας γενικά, θεωρῶ πὼς τό μεγαλύτερο μέρος τῆς εἰσηγήσεως εἶναι ἓνα ἀναμάσημα, μία ἐπανάληψη τῆς ὅλης προσπάθειάς πρὸς ἐκκοσμίκευση τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ἐπιχειρήθηκε τά τελευταῖα χρόνια καί ἀπό ἄλλους κληρικούς. Ἦδη ἔχουν προταθεῖ καί ξαναπροταθεῖ τά ἴδια καί τά ἴδια προσαρμοστικά μοτίβα μίας σύγχρονης δῆθεν ποιμαντικῆς στή σύγχρονη μεταβατικὴ ἐποχὴ μας. Παρά τίς ἐντονότατες ἀντιδράσεις ἀπό κλῆρο καί λαό καί παρά τίς ἐμπεριστατωμένες ἀγιοπατερικές μελέτες πού ἔχουν δημοσιευθεῖ, κάποιοι ἐμμένουν πεισματικά καί φανατικά στίς ἀλλότριες προοδευτικές, τάχα, θέσεις τους.

Ἀναρωτιέμαι εἰλικρινά, πὼς εἶναι δυνατόν νά λέγονται αὐτά ἀπό στόμα ἱερέως, ἀφοῦ θά ἔπρεπε νά εἶναι δεδομένος ὁ ἀγώνας μας γιά τήν τήρηση τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, προφορικῆς καί γραπτῆς ἢ ὅποια ἐκφράζεται μέ πολλοὺς τρόπους: Εἴτε διὰ τοῦ σεβασμοῦ στό πρόσωπο ἀλλά ὄχι ἀπαραίτητα καί σ'αὐτό πού πιστεύει, εἴτε διὰ τῶν δογμάτων, κανόνων καί ὄρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, εἴτε διὰ τῆς ἀυθεντικότητος τῆς συμφωνίας τῶν Ἁγίων μας, εἴτε διὰ τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς λατρείας μας, εἴτε διὰ τῶν Ἱερῶν λειψάνων καί τῶν θαυματουργικῶν εἰκόνων, εἴτε διὰ τῆς ὑπακοῆς σέ ἁγίους γέροντες, εἴτε διὰ τῆς διατηρήσεως τῆς λειτουργικῆς γλώσσας, μοναδικῆς στό εἶδος τῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῶν θεοπνεύστων λόγων τῶν ἀκολουθιῶν καί τῶν ἀριστουργηματικῶν ὕμνων μας, εἴτε τέλος διὰ τῆς ἱερατικῆς ἐνδυμασίας πού τίμησαν τόσες χιλιάδες ἅγιοι, μέχρι καί στόν τάφο τους ἀκόμη.

Ἄλλα αὐτά καί ὄχι μόνο, στήν ἐν λόγω εἰσηγήση ἰσοπεδώνονται, ἀφοῦ πρῶτα πυροβολοῦνται, ἔστω μέ τό πρόσχημα τοῦ προβληματισμοῦ.

*Τοποθετήσεις ἐπισημάνσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

Πιστεύω πῶς δὲν θά ἔπρεπε ἐμεῖς οἱ ἀνάξιοι λειτουργοὶ τοῦ Ἰψίστου νά διακατεχόμεστε ἀπὸ ἓνα κόμπλεξ, ὄχι τόσο σέ σχέση μέ τόν ἄλλο ἄνθρωπο ὅσο μέ τόν ἴδιο μας τόν ἑαυτό, γιά αὐτό πού εἶναι καί γι'αὐτό πού κάνει. Καί τό παράδοξο εἶναι ὅτι κανεῖς δέν μᾶς πίεσε γι'αὐτό πού ἐπιλέξαμε. Θά καταλάβαινα τά γραφόμενα σάν ἓναν πειρασμό, πού θέλει ἀντίσταση, ἀλλά ποτέ σάν ἐπίμαχο αἶτημα γιά ὑλοποίησή του.

ἽΟλοι οἱ «γεωργοί» ἔχουν τούς πειρασμούς τους. Ὡς ἄξονας ὁμως τῆς διακονίας μας πρέπει νά ἔχουμε τό «οἰκοδεσπότης ἐφύτευεν ἀμπελῶνα καί φραγμόν αὐτῷ περιέθηκε καί ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν καί ὠκοδόμησε πύργον, καί ἐξέδοτο αὐτόν γεωργοῖς καί ἀπεδήμησεν»(Ματθ.κα', 33). Νά βρισκόμαστε δηλαδή πάντα μέσα στά ὄρια τοῦ ἀμπελῶνα ἀλλά καί νά τόν καλλιεργοῦμε προσέχοντας τούς πάσης φύσεως καταπατητές, γιά νά μήν ἀκούσουμε τό «κακούς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς»(Ματθ.κα', 41).

Ἐξειδικεύοντας τίς παρατηρήσεις μου, νομίζω πῶς κύριο κριτήριο τῆς ποιμαντικῆς μας πρέπει νά εἶναι τό τί θά ἔκανε ἓνας ἅγιος σέ κάθε προκειμένη περίσταση καί μάλιστα ἂν ἐπρόκειτο νά τό κάνει ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ ἢ στόν ἴδιο τόν Χριστό. Πιστεύω πῶς τότε πολλά σημεῖα τῆς εἰσηγήσεως θά προκαλοῦσαν αἰσχύνη, τά ὅποια καί μόνο στό ἄκουσμα θά ἀναιροῦνταν.

1^η παρατήρηση:

«...Δέν ἀντιλαμβάνομαι τό φόβο καί τήν ἀντίδραση γι'αὐτήν τήν πραγματικότητα τῆς πολυπολιτισμικότητας...Συνυπάρχουμε μέ ὄλους αὐτούς τούς ἀνθρώπους...Ἀντιμετωπίζουμε εἴτε τήν ὅποια θρησκευτική τους παράδοση, εἴτε τήν ἀδελφική τους τοποθέτηση ὄχι μέ ἐπιθετικότητα,οὔτε ἀπλῶς μέ ἀνοχή, ἀλλά μέ σεβασμό».

Ὁ Χριστιανός ἔχει διδαχθεῖ σεβασμό στό πρόσωπο καί ὄχι στήν πίστη αὐτοῦ τοῦ προσώπου, ὅταν αὐτή εἶναι ἀντίθετη ἀπό τήν Ὁρθόδοξη ἢ καί διαφορετική ἀ'αὐτήν. Αὐτό βέβαια ἰσχύει, ἂν πιστεύουμε ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ μόνη Ἀλήθεια πού ὁδηγεῖ στή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Διαφορετικά, θά πρέπει νά σεβασθοῦμε καί τή μαγεία καί τήν εἰδωλολατρία καί τήν αἵρεση καί τήν ὅποια θρησκεία. Ὅμως ὁ Χριστός καί οἱ ἅγιοι μας καυτηρίαζαν ποικιλοτρόπως, χωρίς φανατισμό κι'ἐγωισμό ,τά παραπάνω, σάν τόν καλό γιατρό πού σέβεται καί ἐπιδιώκει νά θεραπεύσει τόν ἀσθενή, ἀλλ'οὐδέποτε σέβεται καί συντηρεῖ τήν ἀσθένεια. Ἄλλο τό ἓνα καί ἄλλο τό ἄλλο. Θά τολμούσαμε νά σκεφθοῦμε πῶς κακῶς ἔπρατταν; ἢ πῶς δέν θά ἔπρεπε νά φοβοῦνται μήπως ἀλλοιωθεῖ τό φρόνημα τῶν Χριστιανῶν καί χάσουν τήν Ὁρθοδοξία τους; Καί γιατί αὐτός ὁ φόβος νά εἶναι κατακριτέος; Δέν ὑπάρχει ὁ φόβος Θεοῦ; Ἡ μήπως κάποιος παρερμηνεύουν τό εὐαγγελικό «ἡ ἀγάπη διώχνει τό φόβο»; Ἐρμηνεύει ὁμως ὁ Ὅσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνός καί λέει πῶς ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη περί τοῦ φόβου, ἀναφέρεται στον πρῶτο φόβο,τόν εἰσαγωγικό. Γιά τόν τέλειο φόβο λέει ὁ Δαβίδ: «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος πού φοβᾶται τόν Κύριον αὐτός θά τηρήσει μέ σφοδρό πόθο τίς ἐντολές Του»,δηλ.θά ἀγαπήσει σφοδρά τήν ἀρετή. (Γ'τόμος Φιλοκαλίας,ἐκδ. «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας»σελ.189).

Ἐξάλλου ὁμως τό ἴδιο ἐρώτημα θά ἔπρεπε νά ἀπευθυνθεῖ καί πρὸς τούς ὑποστηρικτές τῶν ἀυθαιρέτων καινοτομιῶν: φοβοῦνται δηλαδή μήπως θεωρηθοῦν ὀπισθοδρομικοί, μήπως τούς ἀποκαλέσουν εἰρωνικῶς παραδοσιακούς καί κολημένους καί γι'αὐτό προτείνουν τά ὅσα

*Τοποθετήσεις επισημάνσεις και παρατηρήσεις επί τῶν προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

προτείνουν; Τότε πρὸς τί ἡ ὄλη ποιμαντική; Φοβοῦνται μήπως χαθεῖ τό ποιμνιο; Μήπως καλύτερα νά μή μιλοῦν καθόλου γιά νά μήν τούς ἀποδοθεῖ ἡ κατηγορία πὼς ὁ, τι κάνουν τό κάνουν ἀπό φόβο;

Κι' ἂν κάποιος ἔχουν τόσο γερά θεμέλια στήν πίστη τους πού δέν κλονίζονται ἀπό τίποτε, πού δέν φοβοῦνται τίποτε, ἄς σεβασθοῦν τότε τούς ὑπολοίπους, πού εἶναι καί οἱ περισσότεροι καί πού εἶναι πιό ἐπιρρεπείς στίς ἀμφιταλαντεύσεις καί ἄς τούς διαφωτίσουν γιά τούς κινδύνους τῶν ἀοράτων καί ὀρατῶν ἐχθρῶν.

2^η παρατήρηση:

«Δέ ζοῦμε στήν ἐποχή τῆς ἐμφάσης στήν ὀριοθέτηση μέ τούς ἄλλους ἀλλά στήν ἐποχή τῆς προσέγγισης».

Ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἡ ἴδια ἡ πρόταση ἀποτελεῖ ἀπό μόνη της ἕνα ὀριοθετικό κατασκευάσμα καί ἔτσι ἐνῶ μιλά γιά προσέγγιση, ἤδη θέτει ἕνα ὀριο, δηλ. τήν κατάργηση τῶν ὀρίων, ὑπάρχει μία πολύ ὠραία θεολογική τοποθέτηση τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ πού καταδεικνύει πὼς τά ὀρια δέν εἶναι πάντα ἀδέμιτα ἀλλά ἀντιθέτως αὐτά εἶναι ἡ ἀληθινή προσέγγιση τοῦ ἄλλου. Λέει λοιπόν ὁ Ἅγιος στήν 7^η ἑκατοντάδα περί θεολογίας κεφαλαίων: «Εἰ κινεῖται ἀναλόγως ἑαυτῶ νοερῶς τό νοερόν, καί νοεῖ πάντως· Εἰ δέ νοεῖ, καί ἐρᾷ πάντως τοῦ νοηθέντος· εἰ δέ ἐρᾷ, καί πάσχει πάντως τήν πρὸς αὐτό ὡς ἐραστόν ἕκστασιν· εἰ δέ πάσχει, δηλ. ὅτι καί ἐπιέγεται· εἰ δέ ἐπιέγεται, καί ἐπιτείνει πάντως τό σφοδρόν τῆς κινήσεως· εἰ δέ ἐπιτείνει σφοδρῶς τήν κίνησιν, οὐχ ἴσταται μέχρις ἂν γένηται ὄλον ἐν ὄλῳ τῷ ἐραστῷ, καί ὑφ' ὄλον περιληφθῆ ἕκουσίως ὄλον, κατὰ προαίρεσιν τήν σωτήριον περιγραφὴν δεχόμενον ἰν' ὄλον ὄλῳ ποιωθῆ τῷ περιγράφοντι, ὡς μηδ' ὄλως λοιπόν βούλεσθαι ἐξ ἑαυτοῦ αὐτό ἐκεῖνο ὄλον γνωρίζεσθαι δύνασθαι τό περιγραφόμενον· ἀλλ' ἐκ τοῦ περιγράφοντος, ὡς ἀπὸ δι' ὄλου πεφωτισμένος φωτί· καί πυρί σίδηρος ὄλος ὄλῳ πεπυρακτωμένος, ἢ εἴτι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστίν». Δηλαδή «Ἄν τό νοερό νοεῖ... ὅπως δὴποτε καί ἀγαπᾷ αὐτό πού νόησε. Ἄν ἀγαπᾷ πάσχει καί τήν ἕκστασιν πρὸς τό ἐραστό. Τότε ὁμως καί σπεύδει. Ἄν σπεύδει δυναμώνει μέ σφοδρότητα τήν κίνηση μέχρις ὅτου θρεθεῖ ὄλο μέσα σ' ὄλο τό ἐραστό καί περιληφθεῖ ὄλο σέ ὄλο ἐκεῖνο θεληματικά καί δεχθεῖ αὐτοπροαίρετα αὐτόν τόν σωτήριο περιορισμό, γιά νά γίνει ὄλο τῆς ἴδιας ποιότητος μέ ὄλο ἐκεῖνο πού τό περιορίζει, ὥστε στό ἐξῆς νά μή θέλει διόλου νά μπορεῖ νά γνωρίζεται τό ἴδιο ἀπό τόν ἑαυτό του, ἀλλά ἀπό ἐκεῖνο πού τό περιορίζει.» Ὅπως ὁ ἀέρας γίνεται τελείως φωτεινός ἀπό τό φῶς, καί τό σίδηρο ὄλο γίνεται τελείως πυρακτωμένο ἀπό τή φωτιά». (Β' τόμος Φιλοκαλίας, Περὶ Θεολογίας κεφαλαίων, παράγρ. ξη', σελ. 179-180).

Ἐπίσης διερωτῶμαι γιά τό νόημα τῆς ἐν λόγω προτάσεως θεωρεῖ τά δόγματα, τούς κανόνες καί τούς ὄρους τῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων, ὀρια πού ἐμποδίζουν τήν προσέγγιση; Ἄν εἶναι αὐτό τό νόημα, τότε ὄλοι οἱ ἅγιοι πού μετείχαν σ' αὐτές, ἔπραξαν πανηγυρικά λάθος, μέ φανατισμό, νομιζοντας πὼς ἔτσι θά σώσουν τήν Ὁρθόδοξη πίστη;

Μήπως γενικότερα ἀπό τή ζωή μας νά βγάλουμε κάθε εἶδους ὀριο γιά νά πλησιάσει ὁ καθένας τόν ἄλλο; Κοινωνία- ζούγκλα δηλαδή;

Ὁ π. Ἰουστίνος Πόποβιτς λέει ξεκάθαρα: «Ἄνευ τῆς μετανοίας καί εἰσδοχῆς στήν ἀληθινή Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀφύσικο καί ἀδιανόητο νά μιλά κάποιος περί τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, περί τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης, περί τῆς intercommunio. ...Ὁ

*Τοποθετήσεις ἐπισημάνσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

σύγχρονος διάλογος τῆς ἀγάπης, ὁ ὁποῖος τελεῖται ὑπὸ τῆ μορφῆ γυμνοῦ συναισθηματισμοῦ εἶναι στήν πραγματικότητα ὀλιγόπιστη ἄρνηση τοῦ σωτηριώδους ἀγιασμοῦ τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς πίστεως τῆς Ἀλήθειας (Β'Θεσ.β',13)...Ὁ γυμνός ἠθικιστικός μινιμαλισμός καὶ ὁ ἀνθρωπιστικός εἰρητισμός τοῦ συγχρόνου Οἰκουμενισμοῦ φέρνουν στό φῶς τίς φυματικές οὐμανιστικές ρίζες τους, δηλαδή τήν ἀρρωστημένη φιλοσοφία τους καὶ τήν ἀνίσχυρη ἠθική τους...Οἱ αἱρέσεις δέν εἶναι Ἐκκλησία. Γι'αὐτό δέν μποροῦν νά ἔχουν τά ἅγια Μυστήρια, ἰδιαίτερος τό Μυστήριο τῆς Εὐχαριστίας...Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὡς τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ πηγὴ καὶ τό κριτήριο τῶν Μυστηρίων καὶ ὄχι τό ἀντίθετο...Ὁ Ἄπ. Παῦλος λέει: «Αἰρετικόν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ»...

Ὁ ΜΕ' κανὼν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων βροντοφωνεῖ: «Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, αἰρετικοῖς συνευξάμενος μόνον, ἀφορίζεσθω· εἰ δέ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω». Ἡ ἐντολὴ αὕτη εἶναι σαφῆς ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ συνείδηση τοῦ κώνωπος....

Ὁ ΜΣΤ ἄκων τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ...ὀρίζει κατηγορηματικῶς ὅτι δέν πρέπει νά ἀναγνωρίζουμε στοὺς αἰρετικούς κανένα ἅγιο μυστήριο καὶ ὅτι πρέπει νά τὰ θεωροῦμε ἄκυρα, ἄνευ τῆς θείας χάριτος».(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τό βιβλίο τοῦ ἐν λόγῳ γέροντος «Ἡ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΣ»,ἐκδ. Ἱ.Μ. Ἀρχαγγέλων Τσέλιε,σελ.225-231)

3^η παρατήρηση:

Διερωτῶμαι ἐπίσης τί σημαίνει «ἡ κατάργηση τῆς αὐθεντίας» γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος στή συνέχεια. Ἄν σημαίνει ὅτι ὁ ἀτομικός ἀνθρωποκεντρικός λόγος καὶ ἡ ἀτομικὴ ἀνθρωποκεντρικὴ πράξη δέν πρέπει νά διεκδικοῦν τὴν αὐθεντία, συμφωνῶ καὶ ἐπαυξάνω. Ἄν σημαίνει ὅμως πὼς οὔτε οἱ ἅγιοι κατὰ τὴ συμφωνία τους κατέχουν τὴν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι αὐθεντία τότε διαφωνῶ καὶ ἐξίσταμαι! Διότι τότε θά σημαίνει ὄχι μόνο πὼς δέν μεταφέρουν ὡς δοχεῖα τῆς ἀκτίστου θείας χάριτος τὴν αὐθεντία τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ ἐρμηνεῖες τους εἶναι πολὺ σχετικές καὶ ἀμφισβητήσιμες. ὦ τοῦ παραλόγου!

4^η παρατήρηση:

«Δίνουμε ἔμφαση στὴν οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν ἢ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ κληρικαλιστικές ἀντιλήψεις θεωροῦμε ὅτι μόνο ἐμεῖς εἴμαστε μυημένοι καὶ μποροῦμε νά μετέχουμε στα τελούμενα;»

Ἄν συμμετοχὴ τῶν πιστῶν νοεῖται ἢ συμφαλμωδία καὶ ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἀπαγγελία τῶν εὐχῶν, αὐτό μόνο χάβρα Ἰουδαίων, χασμωδία καὶ σούργελο θά προκαλέσει κατὰ τὴν διάρκειά τῆς λατρείας.

Δέν ἔκαναν λάθος τόσοι ἅγιοι λειτουργοὶ πού πέρασαν τοὺς προηγούμενους αἰῶνες καὶ δέν ἄφηναν νά συμψάλλει ὁ λαός. Μήπως ἀκόμη οὐσιαστικότερη συμμετοχὴ θά ἦταν νά τελοῦν καὶ λαϊκοὶ τῆ Θεῖα Λειτουργία, ἀφοῦ ὅπως λέει ἡ εἰσηγήση, δέν πρέπει νά θεωροῦμαστε μόνο ἐμεῖς οἱ κληρικοὶ ὡς μυημένοι στά τελούμενα; Τό παραπάνω ἐπιχείρημα τῆς εἰσηγήσεως ἀκούγεται ὡς ἐξυπνὴ αἰτία γιὰ νά πει κάποιος πὼς πρέπει καὶ ὁ λαός νά συμμετέχει δυναμικά, ἀλλὰ οὐσιαστικὰ εἶναι διακωμῶδηση τῆς ἱερότητας τῆς λατρείας.

*Τοποθετήσεις επισημάνσεις και παρατηρήσεις επί των προτεινόμενων απαραδέκτων νεωτερισμών της εισηγήσεως του π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

Πώς είναι δυνατόν να θεωρούμε τους έαυτούς μας έγωιστικώς ως τούς άξιοτέρους των συνανθρώπων μας, όταν όλοι οί άγιοι θεωρούν τόν έαυτό τους ως άχρειο δοϋλο του Θεού; Σαφώς και αναγνωρίζουμε τήν αναξιοτήτά μας, αλλά αυτό δέν σημαίνει τήν εισαγωγή άταξίας και άναρχίας στό εκκλησίασμα. Έν προκειμένω δέν θά πρέπει ο ιερέυς ως αϋθεντία ή ως κατ'έξοχήν μυημένος να προτείνει ήσυχία και ευπρέπεια στόν οίκο του Θεού. Όλα να τά αφήσει «ελεύθερα».

Μήν ξεχνάμε πώς ή πιό δυναμική άγαπητική σχέση είτε μεταξύ ανθρώπων είτε μεταξύ ανθρώπου - Θεού είναι κυρίως μυστική, καρδιακή. Έπομένως και ή πιό δυναμική συμμετοχή είναι ως πρός τή ρίζα της μυστική και καρδιακή. Αϋτή ή βάση όμως δέν είναι μονοφυσιτική, αλλά εκφράζεται θεανθρωπίνως, θεωρητικώς και πρακτικώς. Πρόκειται για τήν άληθινή κοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Έκδηλώνεται έτσι τό όντολογικό σωτηριολογικό ενδιαφέρον, ή έγνοια για τόν κάθε διπλανό μας, υπέρ του σύμπαντος κόσμου. Και μάλιστα ως και υπέρ των κεκοιμημένων. Θά φέρω ένα κοσμικό παράδειγμα για να γίνει κατανοητό πώς ο λαός δέν συμμετέχει ζωντανά όταν συμπάλλει ή όταν συνεύχεται εκφώνως μαζί μέ τόν ιερέα. Στήν άρχαία τραγωδία μιλοϋν οί ήθοιοί. Συμμετέχει ο βουδός λαός στά δρώμενα ή όχι;

5^η παρατήρηση:

«επιδιόμαστε σ'έναν πληθωρισμό εκτάκτων ακολουθιών και τελετών,έπειδή υποτίθεται ότι έλκύουν περισσότερο κόσμο;»

Στήν εισήγηση γίνεται λόγος για πληθωρισμό εκτάκτων ακολουθιών και τελετών που γίνονται για να προσελκύουν τόν κόσμο(όταν μάλιστα τίς διαφημίζουμε και από τό ραδιόφωνο). Διερωτώμαι: άκόμη κι'άν υποδέσουμε ότι ο λόγος είναι αϋτός, που είναι τό πρόβλημα; Δέν κοπιάζει ο ιερέας θεάρεστα; Δέν «ψαρεύει»και μ'αϋτόν τόν τρόπο; Έπειδή κάποιοι είναι όντως φιλακόλουθοι και ζοϋν μέσα από τήν κάθε συχνή ακολουθία, τόν Χριστό σύν πᾶσι τοίς άγίοις, μπορούμε να τούς κατηγορήσουμε ή να τούς απαγορεύσουμε να λατρεύουν τόν Θεό όσο συχνά θέλουν; Οί ίδιοι οί πιστοί πολλές φορές μας προτρέπουν για περισσότερες ακολουθίες. Η επί τόσα χρόνια γνωστοποίηση από τό ραδιόφωνο των διαφόρων ακολουθιών είναι τόσο αναγκαία, τή στιγμή που ο κόσμος ψάχνει και ψάχνεται για τή σωματική και ψυχική ισορροπία του. Μήπως έμεις οί ίδιοι οί ιερείς χαρεθήκαμε τά ίδια και τά ίδια και θέλουμε να ρίξουμε άλλου τήν ραθυμία μας;

6η παρατήρηση:

« στρέφουμε τούς πιστούς πρός μία μαγική αντίληψη των πραγμάτων μέ διαρκείς μεταφορές λειψάνων, εικόνων και αντιγράφων εικόνων...βάζουν πολλούς σε προβληματισμό για τή σκοπιμότητά τους ; »

Όταν ή μεταφορά ιερών χαριτόβρυτων λειψάνων ή εικόνων έχει ως κίνητρο τήν εύλογία κλήρου και λαού, που είναι τό πρόβλημα; Λίγα θαύματα γίνονται; Άκόμη κι'άν κάποιοι εκμεταλλεύονται τό γεγονός, πώς είμαστε πρώτ'άπ'όλα σίγουροι ότι γι'αϋτό τό κάνουν, αλλά κι'άν έτσι είναι, ωστόσο ο πιστός και άπιστος λαός δέχεται τήν άκτιστο χάρη των ιερών λειψάνων ή εικόνων. Η δέν είναι έτσι; Έξάλλου αν στούς ίδιους τούς άγίους δέν άρεσε ή συχνή μετακίνησή τους από τόν τόπο τους δέν θά τό άπεκάλυπταν τόσους αιώνες μέ κάποιον τρόπο; Η μήπως είναι άνήμποροι νεκροί; Ω τής βλασφημίας!

Τοποθετήσεις επισημάνσεις και παρατηρήσεις επί τών προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.

7^η παρατήρηση:

«Τό περιεχόμενο τοῦ λόγου μας εἶναι ἡ μετάδοση τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος πού σώζει τόν ἄνθρωπο ἢ εἶναι ἐπαναλαμβανόμενες ἐντυπωσιακές ἱστορίες καί εὐσεβεῖς διηγήσεις γιά παλαιότερους ἢ σύγχρονους γέροντες πού ἀπλῶς κινοῦν τήν περιέργεια τῶν ἀνθρώπων; »

Ἐὖρος ἀφορᾶ στίς ἐπαναλαμβανόμενες ἐντυπωσιακές ἱστορίες καί τίς εὐσεβεῖς διηγήσεις γερόντων, πού, ἂν κατάλαβα καλά, εἰρωνικῶς ἀναφέρονται, γιατί νά μήν μπορούμε καί μέσα ἀπ'αὐτές νά μεταδίδουμε τό εὐαγγελικό μήνυμα; Καί μάλιστα θά εἶναι συμβατός ὁ τρόπος μέ αὐτό πού θέλει καί ἡ σύγχρονη παιδαγωγική μέσα ἀπό τό βίωμα ἐντυπώνεται σταθερότερα ὁ λόγος. Μήπως πρέπει νά ἐξαφανίσουμε τή φιλοκαλία καί τούς λόγους τῶν γερόντων Παΐσιου, Πορφυρίου, Ἰακώβου, Ἐπιφανίου καί ὄχι μόνο;

Αὐτή ἡ παρανόηση φέρνει συνειρμικά καί μία δεύτερη ὅπως λέει στή συνέχεια ἡ εἰσηγήση: «Φροντίδα μας εἶναι νά δημιουργήσουμε «πνευματικά παιδιά» ἢ νά μορφώσουμε ἐλεύθερους καί ὑπεύθυνους ἀνθρώπους πού θά γνωρίζουν νά χειρίζονται μόνοι τους τίς καταστάσεις τῆς ζωῆς;»

Δέν θά πρέπει δηλαδή σύμφωνα μέ τήν εἰσηγήση νά συμβουλευόμαστε γέροντες γιά νά μή γίνουμε «πνευματικά παιδιά» ἀντί ἐλεύθεροι καί ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι. Στή συνέχεια ὁμοίως τῆς εἰσηγήσεως, ἐν τῇ ρύμη τοῦ λόγου, γίνεται λόγος γιά πνευματικούς πατέρες πού τούς ἀφοροῦν διάφορα ἐρωτήματα. Ἀντίφαση τήν ὁποία σκοπιμῶς τήν παραβλέπω.

Κακά τά ψέμματα. Ὅλοι μας ὅταν βρεθοῦμε σέ δύσκολες στιγμές τῆς ζωῆς μας ψάχνουμε ἐλεύθερα, σοβαρά καί ὑπεύθυνα νά βροῦμε τόν ἀγιώτερο γέροντα γιά νά ἀκούσουμε καί νά ἐκτελέσουμε πιστά τά ὅσα θά μᾶς πεί. Στο ζόρι, ἀφήνουμε στήν ἄκρη ὅ,τι λέγαμε περί γερόντων καί ἀναζητᾶμε κατεπειγόντως φωτισμένο γέροντα νά μᾶς ξεμπλοκάρει ἀπό τό ἀδιέξοδο. Γιατί ξέρουμε κατά βάθος πῶς τά λόγια του εἶναι θεόπνευστα.

Ἐπιπλέον μήν ξεχνοῦμε ὅτι ὅλοι μας γιά νά γίνουμε ἱερεῖς χρειάζεται καί ἡ ἐγγραφή συμμαρτυρία τοῦ πνευματικοῦ μας πατέρα πού συγκατατίθεται καί ἐγκρίνει τήν ἱερωσύνη μας. Τότε ἐμεῖς δέν ἐξυπακούεται ὅτι εἴμαστε πνευματικά του παιδιά;

Ἡ ἐννοια τῆς εὐλογίας γιά αὐτά πού πρόκειται νά κάνουμε εἶναι τεραστίας σημασίας. Ἡ ὑπακοή στόν πνευματικό οὐσιαστικά ἐκφράζει τήν ὑπακοή μας στόν Θεό. Δέν καταργεῖται ἡ δική μας προαίρεση καί ἐλευθερία. Ἀπλῶς θέλουμε στή ζωή μας νά τηροῦμε τό «γεννηθήτω τό θέλημα σου» τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ὥστε νά μπορούμε τουλάχιστον νά ἀναπνεύσουμε. Ἐπειδή στήν εἰσηγήση δέν ἦταν ὁρατά τά σημεῖα πού γίνεται λόγος περί τῆς πνευματικῆς σχέσεως ἐξομολόγου καί ἐξομολογουμένου σημειώνουμε τά ἑξῆς: Τό πιό ἀντιπροσωπευτικό σημεῖο τῆς Καινῆς Διαθήκης στό ὅποιο γίνεται λόγος γιά τήν ὑπακοή τοῦ ἴδιου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν Πατέρα του-πρότυπο καί τῆς δικῆς μας ὑπακοῆς πρὸς τόν πνευματικό μας πατέρα- ἀλλά καί γιά τή βαθειά πνευματική σχέση τοῦ Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα, πού ἔχει ἄμεσο ἀντίκτυπο σέ μᾶς, βρίσκεται στό κατά Ἰωάννη Εὐαγγέλιο, στό 14^ο κεφάλαιο. «Ὁ ἔχων τάς ἐντολάς μου καί τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ὁ δε ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπό τοῦ πατρός μου, καί ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν καί ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν....ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καί ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπάτε με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τόν πατέρα ὅτι ὁ πατήρ μου μεῖζων μου ἐστι...ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τόν πατέρα, καί καθῶς

*Τοποθετήσεις επισημάνσεις και παρατηρήσεις επί των προτεινόμενων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ...» Ὁ Χριστός μάλιστα φθάνει στήν ἀκρι θανάτου, θανάτου δέ σταυροῦ, ὑπακοή. Θυσία χωρίς ἀνταπόδοση. Δηλαδή ἡ ὑπακοή ἔχει πολλές ἐπεκτάσεις· σχετίζεται ἄμεσα καί μέ τήν ἐνότητα τῶν μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καί μέ τή μεταξύ τους ἐν Χριστῷ ἀγάπη. Δέν ἔχει νά κάνει μέ τήν ἀρρωστημένη ἐξάρτηση. Ἡ πορεία τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου πρὸς τόν Τριαδικό Θεό γίνεται μόνο διά τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλά καί ὁ Ἀπ. Παῦλος συμβουλεύει τόν Τίτο «καταστήσης κατά πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διατεξάμην», ὡς ἐπίσης «ἐλεγχε αὐτούς (τούς Κρήτες) ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει μή προσέχοντες Ἰουδαίκοις μύθοις καί ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφόμενων τήν ἀλήθειαν». (Πρὸς Τίτον, α', 5, 13-14). Καί στή συνέχεια παραδίδει πολλές συμβουλές περί τῆς συμπεριφορᾶς τῶν Χριστιανῶν. Τί ἄλλο εἶναι αὐτή ἡ σχέση, ἀν ὄχι κυρίως πνευματική;

Αὐτό φαίνεται καί πάλι ἀπ'τόν Ἀπ. Παῦλο ὅταν συμβουλεύει, μεταξύ πολλῶν ἄλλων προτροπῶν, τόν Τιμόθεο «κήρυξον τόν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καί διδαχῇ» (Β' Τιμόθ. δ', 2)

Καί σέ ἄλλο σημεῖο γίνεται ξεκάθαρη ἀναφορά στήν παραπάνω πνευματική σχέση. Λέει στήν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καί ὑπέικετε» (Ἑβρ. ιγ', 17).

Ἡ ἴδια ἡ κοινωνία ἐπιπροσδέτως μᾶς ἔχει ἀποδείξει τό μεγάλο ποσοστό ἀπογοητευμένων ἀνθρώπων μέ ὅλα τά συνακόλουθα, ἐπειδή στή ζωή τους ἐπέλεξαν δρόμους πού ἀργότερα κατάλαβαν πῶς δέν τούς ταίριαζαν ἢ καί πού τούς ζημίωσαν ψυχροσωματικῶς. Ἀκριβῶς γιατί χειρίσθησαν μόνοι τους τίς καταστάσεις τῆς ζωῆς.

Ἡ ὑπακοή σέ πνευματικό, σύμφωνα μέ τόν Ἅγιο Σιλουανό βοηθᾶ στήν ἀποφυγή τῆς κενοδοξίας. «Ὁ ὑπάκουος ἀπέκοψε σέ ὅλα τό θῆλμά του καί γι'αὐτό ὁ νοῦς του εἶναι ἐλεύθερος ἀπό κάθε μέριμνα καί προσεύχεται καθαρά. Ὁ νοῦς αὐτοῦ πού κάνει ὑπακοή κατέχεται μόνο ἀπό τόν Θεό καί τήν ἐντολή τοῦ γέροντα, ἐνῶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνυπάκουου ἀπασχολεῖται μέ διάφορες ὑποθέσεις καί μέ τήν κατάκριση τοῦ γέροντα καί οὐδέποτε εἶναι καθάρως». («Ὁ γέροντας Σιλουανός», Ἀρχ/του Σωφρονίου, Ἰ.Μ.Τιμίου Προδρόμου, σελ. 459)

Ποιούς ἐννοεῖ ἡ εἰσηγήση ὅταν λέει γιά «εἰδικούς» πού πρέπει νά ἐπιληφθοῦν τοῦ συγκεκριμένου θέματος; Μήπως νά ἀπευθυνθοῦμε σέ ψυχαναλυτές; Οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας δέν εἶναι οἱ εἰδικότεροι;

8^η παρατήρηση:

Σέ ἄλλο σημεῖο τῆς εἰσηγήσεως γίνεται λόγος περί τῆς δυσκολίας διαλόγου μέ τούς πρωτοποριακούς τῶν διαφόρων τομέων. Γράφει ὁ εἰσηγητής: «Μᾶς ἔχει προβληματίσει τό γεγονός γιατί ἐνῶ ἔχουμε ἀνταπόκριση ἀπό ἀνθρώπους πληγωμένους ἀπό τή ζωή, δυσκολευόμαστε νά διαλεχθοῦμε μέ τήν ἐκάστοτε πρωτοπορία, στόν κοινωνικό, ἐπιστημονικό, ἰδεολογικό χῶρο; »

Μᾶς διαφεύγει ὅμως τό εὐαγγελικό «ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπό σοφῶν καί συνετῶν, καί ἀπεκάλυψας αὐτά νηπίοις». Δηλαδή δέν ἰσχύει πάντα ἡ ἐξ ὑποκειμένου δυσκολία ἀλλά καί ἡ ἐξ ἀντικειμένου. Οἱ πληγωμένοι πού διαλέγονται εἶναι οἱ ταπεινοί. Αὐτοί κυρίως ἀνταποκρίνονται. Μήπως πάλι ἐμεῖς ἔχουμε τό κόμπλεξ τῆς κατωτερότητας; Μήπως ἔχουμε

*Τοποθετήσεις ἐπισημάνσεις καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

ταυτίσει τὸ πρωτοποριακὸ μὲ τὸ μοντέρνο καὶ ἐπομένως ἀγωνιζόμεστε ματαίως νὰ ἐκκοσμικευθοῦμε γιὰ νὰ προσεγγίσουμε τὸν ἤδη καὶ ἐκουσίως ἀπροσέγγιστο; Εἶναι θέσφατο τῆς ἱστορίας νὰ ἀγιάζονται οἱ ταπεινωμένοι πληγωμένοι καὶ μετανοημένοι.

9^η παρατήρηση:

Στὴν εἰσήγηση γίνεται λόγος γιὰ μιὰ πιὸ κατανοητὴ γλῶσσα τῆς λατρείας μας: «τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσας δὲν ἐπιτρέπει ἰδίως στοὺς νέους ἀνθρώπους νὰ προσεγγίσουν τὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας».

Σὰν ἀπάντηση, ἐκτός ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ γέροντος Σωφρονίου (Σαχάρωφ) πού θὰ καταδέσουμε, ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ἡ καταπληκτικὴ μελέτη πού ἔχει δημοσιεύσει ὁ κ.Φώτης Σχοινᾶς μὲ τίτλο «Λειτουργικὴ γλῶσσα», ἐκδ.Τῆνος, Ἀθήνα 2006. Γιὰ κάθε καλοπροαίρετο γίνεται κατανοητὸ τὸ νόημα τῆς, ἤδη παραδεδομένης λειτουργικῆς γλώσσας. Λέει λοιπὸν ὁ π.Σωφρόνιος: «...Ἡ λειτουργικὴ γλῶσσα ἔχει σκοπὸ νὰ γεννήσει στό νοῦ καὶ στὴν καρδιά τῶν προσευχομένων τὴν αἰσθησὴ ἄλλου κόσμου, τοῦ ὑψίστου...Ἡ Λειτουργία ὡς τὸ κορυφαῖο μέσο ἀναφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι φυσικὸ νὰ ἔχει ὡς ἐκφραστικὸ ὄργανο τὴν κατὰ τὸ δυνατόν τελειότερα γλῶσσα...Διὰ τοὺς λόγους τούτους εἴμαστε κατηγορηματικῶς πεπεισμένοι ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ χρῆση τῆς παραδεδομένης λειτουργικῆς γλώσσας στὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες· οὐδόλως ὑπάρχει ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς γλώσσης τῆς καθ'ἡμέραν ζωῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἀναπόφευκτα θὰ καταβιβάσει τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο καὶ θὰ προξενήσει ἀνυπολόγιστη ζημιὰ. Εἶναι ἄτοποι οἱ ἰσχυρισμοὶ περὶ τοῦ δήθεν ἀκατανοήτου γιὰ πολλοὺς σύγχρονους ἀνθρώπους τῆς παλαιᾶς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας, μάλιστα δὲ γιὰ ἀνθρώπους ἐγγραμμάτους καὶ πεπαιδευμένους...Διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῶν ὀνομάτων τοῦ Θεοῦ τελοῦνται τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Κυρίου.Οἱ λόγοι τῆς Λειτουργίας,καὶ ἐν γένει τῶν προσευχῶν,δὲν εἶναι μόνον ἀνθρώπινοι, ἀλλὰ καὶ Ἄνωθεν δεδομένοι».(Ἀρχ/του Σωφρονίου, «Ὁψόμεθα τὸν Θεὸν καθὼς ἐστίν», Ἱ.Μ.Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας, 1992,σελ.373-376).

Ἐκτός αὐτοῦ ὅμως καὶ ἅγιοι τῶν τελευταίων αἰώνων, ὅπως ὁ ἅγ.Νεκτᾶριος καὶ ὁ ἅγ.Νικόλαος ὁ Πλανᾶς δὲν τόλμησαν νὰ ἀλλάξουν στό ἐλάχιστο τὴν παραδεδομένη ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα, παρά τὸ ὅτι ἡ διάλεκτος τῆς ἐποχῆς τους ἦταν διαφορετικὴ. Θὰ τὸ τολμήσουμε ἀνεπαίσχυντα ἐμεῖς;

10^η παρατήρηση:

«Θέλουμε τὸν κληρικὸ ἀπόκοσμο, μακρινό, «ιερὸ»,καλόγερο; Ἡ θέλουμε ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος νὰ εἶναι ἐνταγμένος σ'αὐτὴν τὴν κοινότητα καὶ ἀποδεχόμενος τίς στοιχειώδεις κοινωνικὲς μεταβολές;»

Περὶ τῆς ἱερατικῆς ἐνδυμασίας πού κι'αὐτὸ ἀκόμη ἐνοχλεῖ κατὰ τὴν εἰσήγηση, ἔχω νὰ ἀντιτάξω τὰ ἑξῆς: τόσοι χιλιάδες ἅγιοι ἐτίμησαν τὸ ράσο μέχρι καὶ στὸν αἰῶνα μας, ὅπως ὁ ἅγ.Λουκᾶς, ἀρχ/πος Συμφερουπόλεως καὶ Κριμαίας ὁ γιατρός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔβγαζε τὸ ράσο του οὔτε κι' ὅταν χειροουργοῦσε οὔτε κι' ὅταν τοῦ ἔλεγαν πῶς γιὰ νὰ μιλήσει σὲ ἰατρικὰ συνέδρια ἔπρεπε νὰ μὴν ἔχει ράσο. Λέει ὁ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος Γιέβτιτς: «πρόβατο πού δὲν ἀγαπᾷ τὴν προβιά του δὲν εἶναι καλὸ πρόβατο».Ἔλεγε καὶ ὁ γέροντας Παΐσιος «Παπᾶς ἀράσσοτος, ἄρα ἄσωτος»(Γέροντος Παΐσιου, «Μὲ πόνο καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν σύγχρονο ἀνθρώπο», Ἱ.Η.συχ.

*Τοποθετήσεις ἐπισημάνσεις καί παρατηρήσεις ἐπί τῶν προτεινομένων ἀπαραδέκτων νεωτερισμῶν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π.
Βασιλείου Χαβάτζα.*

Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτή Θεσ/κης, σελ.315). Καί δέν χαριτολογῶσε.
Ἄλλά κυριολεκτοῦσε.

Ἐπίσης θέλω νά προσθέσω πῶς σάν καθηγητής στό σχολεῖο, συνάδελφοι καί μαθητές
δέν αἰσθάνονται καμμία ἀποκρουστικότητα γιά τό ράσο. Ἀντιθέτως καί τοῦ ἀποδίδουν σεβασμό
καί τούς εἶναι οἰκεία ἀγαπητό.

Εἰδικά στίς μέρες μας, πού ἀντιεκκλησιαστικοί παράγοντες πολεμοῦν ἀκόμη καί τά
σύμβολα τῆς πίστεώς μας, ὅπως τόν σταυρό καί τίς εἰκόνες, δέν θά πρέπει νά διαπράττουν τό
ἴδιο ἀλλά μέ ἄλλο τρόπο καί οἱ ταπεινοί Λειτουργοί τοῦ Ἰψίστου.